Roll No. ....
Signature of Invigilator ………………………

Paper Code
BD-303

पतंजलिविश्वविद्यालयः

University of Patanjali

Examination December – 2018

B. A. Philosophy (Semester: Third)

संस्कृत

संस्कृत-व्याकरणम् (तृतीयम्)

समयः – होरात्रयम् **अधिकतमाङ्काः – 70**

निर्देशः अस्य प्रश्नपत्रस्य सप्तत्यङ्काः निर्धारिताः सन्ति। इदं प्रश्नपत्रम् 'क' 'ख' 'ग' इत्याख्येषु त्रिषु खण्डेषु विभक्तं वर्तते। प्रत्येकखण्डे प्रदत्तानां विस्तृतनिर्देशाणामनुसारेणैव प्रश्नाः समाधेयाः।

खण्डः क
(दीर्घोत्तरीयप्रश्नाः)

निर्देशः 'क' खण्डे पञ्चदीर्घोत्तरीयाः प्रश्नाः प्रदत्ताः सन्ति। प्रत्येकप्रश्नाय पञ्चदशाङ्काः निर्धारिताः वर्तन्ते। एतत्पञ्चप्रश्नेषु त्रयः प्रश्नाः एव समाधेयाः। **(3×15=45)**

1. बुद्धचरितस्य नवमसर्गस्य सारांशः लेख्यः।
2. बुद्धचरितस्य स्वपाठ्यक्रमानुकूलं कण्ठस्थ-श्लोकद्वयस्य सप्रसङ्गा व्याख्या विधेया।
3. मुद्राराक्षसस्य प्रथमाङ्कस्य सारांशः विलेख्यः।
4. पठ्धातोः दशसु लकारेषु सर्वाणि रूपाणि लेख्यानि।
5. "गुरु-गो-भगवत्" शब्दानां रूपाणि सर्वासु विभक्तिषु लेख्यानि।

खण्डः ख
(लघूत्तरीयप्रश्नाः)

निर्देशः 'ख' खण्डे षड्लघूत्तरीयप्रश्नाः प्रदत्ताः सन्ति। प्रत्येकप्रश्नाय पञ्चाङ्काः निर्धारिताः विद्यन्ते। एतेषु केवलं चत्वारः एव प्रश्नाः समाधेयाः। **(4×5=20)**

1. अधोलिखितश्लोकस्य ससन्दर्भा व्याख्या कार्या –
   दुःखप्रतीकारनिमित्तभूतास्तस्मात्प्रजानां विषया न भोगाः।
   अश्नामि भागानिति कोऽभ्युपेयात्प्राज्ञः प्रतीकारविधौ प्रवृत्तः।।
2. मुद्राराक्षसस्य अनुसारं चन्द्रगुप्तस्य चरित्रचित्रणं कार्यम्।
3. कारकं नाम किम्? सभेदं सोदाहरणं च लिखत।
4. अधोलिखितानाम् आर्यभाषावाक्यानाम् अनुवादः संस्कृतभाषायां विधेयः।
   1. मुझे पुस्तक पढनी चाहिए। 2. तुम्हे उपासना करनी चाहिए।
   3. सत्य भाषण करें। 4. सभी लोगों के द्वारा सत् आचरण किया जाता है।
5. अधोलिखितश्लोकस्य अर्थः सप्रसङ्गो लेख्यः।
   चीयते बालिशस्यापि सत्क्षेत्रपतिता कृषिः।
   न शालेः स्तम्बकरिता वप्तुर्गुणमपेक्षते।।
6. बुद्धचरितानुसारं कामनिन्दा कथं कृता सिद्धार्थेन? संक्षेपेण लिखत।

खण्डः ग
(अतिलघूत्तरीयाः प्रश्नाः)

निर्देशः 'ग' खण्डे दशातिलघूत्तरीयाः प्रश्नाः प्रदत्ताः सन्ति। प्रत्येकप्रश्नाय अर्द्धाङ्कः निर्धारितः वर्तते। अस्मिन् खण्डे प्रदत्तानां सर्वेषां प्रश्नानाम् उत्तरणमनिवार्यमस्ति । **(10×0.5=05)**

1. बुद्धचरितस्य द्वादश-सर्गे कति श्लोकाः सन्ति?
   (अ) 122 (ब) 124
   (स) 125 (द) 121

2. पर्वतकस्य पुत्रस्य किं नाम?
   (अ) अरिमर्दनः (ब) नीलकेतुः
   (स) मलयकेतुः (द) धूमकेतुः

3. मगधदेशस्य मणिकारश्रेष्ठी कः?
   (अ) शकटदासः (ब) चन्दनदासः
   (स) भागुरायणः (द) सिद्धार्थकः

4. मुद्राराक्षसे कविना कीदृशं मङ्गलाचरणं कृतम्?
   (अ) वस्तुनिर्देशात्मकम् (ब) आशीर्वादात्मकम्
   (स) नमस्कारात्मकम् (द) एतेषु किमपि न

5. बुद्धचरिते अराडदर्शनाख्यः सर्गः कः ?
   (अ) नवमः (ब) द्वादशः
   (स) एकादशः (द) अष्टमः

6. कर्मवाच्ये कर्मणि का विभक्तिः ?
   (अ) द्वितीया (ब) प्रथमा
   (स) तृतीया (द) तृतीया

7. 'भूभृत्' शब्दस्य सप्तमीविभक्तौ रूपं भवति ....
   (अ) भूभृति (ब) भूभृतः
   (स) भूभृते (द) भूभृता

8. 'आत्मना' इति पदे का विभक्तिः ?
   (अ) चतुर्थी (ब) तृतीया
   (स) पंचमी (द) द्वितीया

9. 'लप्स्यते' इत्यत्र कः लकारः ?
   (अ) लृट्लकारः (ब) लङ्लकारः
   (स) लोट्लकारः (द) लट्लकारः

10. 'ददति' इत्यत्र वचनम् ....
   (अ) एकवचनम् (ब) द्विवचनम्
   (स) बहुवचनम् (द) किमपि नास्ति।

---------------x---------------